

Læreplan i historie, samisk plan – fellesfag i studieforberedende utdanningsprogram

Fastsatt som forskrift av Kunnskapsdepartementet 15.11.2019

Gjelder fra 01.08.2020

Om faget

Fagets relevans og sentrale verdier

Historie er et sentralt fag for kultur- og samfunnsforståelse, danning og identitetsutvikling. Faget skal bidra til at elevene forstår seg selv og samfunnet, og at strukturer, verdier og holdninger i samtiden har røtter i fortiden. Gjennom faget skal elevene utvikle innsikt i sentrale historiske hendelser og sammenhenger og menneskers handlingsrom i fortiden. Faget skal videre bidra til at elevene blir aktive medborgere som kan orientere seg, ta stilling og se nåtidige utfordringer i en historisk sammenheng. Erkjennelse av at verden har vært annerledes, og at samtiden og fremtiden kan bli en annen, er viktige forutsetninger for aktiv samfunnsdeltakelse. Gjennom faget skal elevene utvikle evne til kritisk tenkning og vitenskapelige tenkemåter som setter dem i stand til å innhente kunnskap og til å forstå hvordan kunnskap blir til, og hvordan framstillinger av fortiden brukes og misbrukes. Sammen med tradisjonell erfaringsbasert kunnskap skal dette gi dem kompetanse som forbereder dem for deltakelse i samfunns- og arbeidsliv.

Alle fag skal bidra til å realisere verdigrunnet for opplæringen. Historie skal bidra til at elevene utvikler innsikt i norsk og samisk historie og kulturarv, og forståelse for mangfold. Faget skal også utvikle elevenes bevissthet om hvordan mennesket har påvirket natur og klima, organisert seg i samfunn og skapt og løst konflikter. Gjennom faget skal elevene utvikle forståelse av demokratiske verdier og menneskerettighetene. Elevene skal videre utvikle forståelse av verdier som likeverd, likestilling og etisk bevissthet gjennom historiebevissthet, historisk empati og perspektivmangfold. Ved at elevene arbeider utforskende med historie og utvikler kildekritisk kompetanse, styrkes deres nysgjerrighet, engasjement og kritiske tenkning. I forbindelse med samisk historie er bruk og vurdering av kulturminner og muntlige kilder viktig. Læreplanen er forankret i samiske verdier og samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Kjerneelementer

Historiebevissthet

Elevene skal forstå seg selv som historieskapte og historieskapende med en fortid, nåtid og framtid. Elevene utvikler historiebevissthet ved å arbeide utforskende med historie, opparbeide en kildekritisk kompetanse og kunne se ulike perspektiver og sammenhenger i faget. I tillegg må elevene kunne utvikle historisk empati, samtidig som de tilegner seg historisk oversikt.

Utforskende historie og kildekritisk bevissthet

Elevene skal kunne undre seg over, reflektere over og vurdere hvordan kunnskap om fortiden blir til. De skal kunne uttrykke sin nysgjerrighet og være aktivt kunnskapssøkende og -skapende ved selv å gjennomføre undersøkelser og forme fortellinger. Elevene skal kunne innhente, tolke og bruke historisk materiale som kilder i egne historiefremstillinger. Kildekritisk bevissthet dreier seg om å kunne avgjøre hva det historiske materialet kan brukes til, og i hvilken grad det kan kaste lys over de spørsmålene vi stiller. Elevene skal forstå at mangelfulle kilder kan gi kunnskapsbegrensninger.

Historisk empati, sammenhenger og perspektiver

Elevene skal kunne vurdere sammenhenger mellom handlinger, hendelser og fenomener i fortiden og forstå at ulike ståsteder påvirker hvordan fortiden forstås og framstilles. De skal kunne vurdere mulige årsaks- og virkningsforhold i fortiden og hvorfor systemer og fenomener forandrer seg eller er stabile. Elevene skal kunne forstå menneskers utfordringer og handlinger i fortiden. Samtidig skal de også forstå at den historiske utviklingen ikke var forutbestemt, men et resultat av menneskers valg og prioriteringer.

Mennesker og samfunn i fortid, nåtid og framtid

Elevene skal opparbeide seg innsikt i og oversikt over viktig historisk innhold og viktige temaer og perioder i norsk og internasjonal historie gjennom arbeid med store spørsmål. De skal kunne se sammenheng i historien og at utviklingstrekk griper inn i hverandre. Elevene skal kunne se fortidens betydning for seg selv i nåtid og framtid. Hvordan har mennesker skaffet seg mat og livsgrunnlag og skapt og fordelt rikdom og ressurser? Hvordan har mennesker organisert seg i samfunn? Hvordan har mennesker kommunisert og møtt andre mennesker? Hvordan har mennesker både skapt, levd med og løst konflikter, men også klart å leve fredelig? Hvordan har mennesker blitt definert, hvordan har de definert seg selv, og hvordan har de oppfattet sin plass i verden?

Tverrfaglige temaer

Folkehelse og livsmestring

I historiefaget handler det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring om å gi elevene forståelse av at de er historieskapt og historieskapende. Dette skal bidra til at elevene kan forstå, påvirke og mestre sitt eget liv. Elevene skal se at fortiden og hvordan den blir framstilt, er med på å forme hvordan mennesker og samfunn oppfatter seg selv og andre. Dette har betydning for utviklingen av en trygg identitet. Innsikt i hvordan mennesker har vært med på å skape historie, gir elevene forståelse av at også de kan være med på å

forme sin samtid og framtid. En slik forståelse kan være med på å gi mening til livet og motivere til gode verdivalg. Historiefaget handler om hvordan mennesker i fortiden håndterte sine livsbetingelser, og elevene skal utvikle historisk empati. Dette skal gi elevene et grunnlag for å utvikle respekt for andre og for å ta ansvarlige livsvalg.

Demokrati og medborgerskap

I historiefaget handler det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap om å gi elevene forståelse av demokratiets opprinnelse og utvikling. Faget gir også elevene forståelse av hva som gjør demokratier levedyktige. Elevene skal kunne se at demokratiet ikke har vært og ikke er en selvfølge, men en følge av valg mennesker har tatt, tar og vil ta i framtiden. Videre skal historiefaget bidra til bevissthet om urfolks- og minoritetsperspektiver og skape rom for samarbeid, dialog og meningsbrytning. Gjennom historiefaget trenes elevene til å se et mangfold av perspektiver og til å forstå at mennesker har ulike prioriteringer, holdninger og verdier i ulike kontekster. Historiefaget bidrar dermed til å gjøre elevene bevisste på hvilke muligheter de har til å være aktive medborgere.

Bærekraftig utvikling

I historiefaget handler det tverrfaglige temaet bærekraftig utvikling om å gi elevene forståelse av samspillet mellom mennesket og naturen. Faget viser hvordan mennesket har forholdt seg til naturen, forvaltet og brukt ressurser. Historiefaget belyser også hvordan menneskelig aktivitet har endret livsvilkårene på jorda, samtidig som mennesket også har hatt evne til å løse problemer som har oppstått. Historiebevissthet gir elevene forståelse av at konsekvensene av egne valg blir andres historie. Dermed kan de også bli bevisste på sine egne muligheter til å bidra til et mer bærekraftig samfunn.

Grunnleggende ferdigheter

Muntlige ferdigheter

Muntlige ferdigheter i historiefaget er å kunne framstille et faglig emne presist og selvstendig og å bruke faglige begreper i egen argumentasjon. Det innebærer også å lytte til, vurdere og gi respons på andres innspill i faglige samtaler. Det betyr å kunne reflektere over meningsinnhold i tekster, bilder og film, å innta ulike perspektiver og å kunne gjøre rede for og sammenligne synspunkter i historisk materiale og litteratur.

Å kunne skrive

Å kunne skrive i historiefaget er å kunne planlegge og utforme tekster med et fagspråk tilpasset formål og mottaker. Det betyr å kunne presentere et faglig emne presist og selvstendig og å kunne bruke faglige kunnskaper og begreper

i selvstendige refleksjoner om forhold i fortiden. Å skrive er også en måte å utvikle og strukturere tanker på og en metode for å lære i faget. Å kunne skrive innebærer videre å bruke ulike kilder på en etterrettelig måte.

Å kunne lese

Å kunne lese i historiefaget innebærer å utforske, tolke og reflektere over innholdet i historiefaglige tekster. Det innebærer også å tolke historisk materiale av ulik art, av ulikt opphav og fra ulike perioder. Å lese handler videre om å reflektere over hvordan verdier, holdninger og ståsted påvirker framstillingen av fortiden, og hvordan denne framstillingen brukes.

Digitale ferdigheter

Digitale ferdigheter i historiefaget innebærer å kunne bruke digitale verktøy til å tilegne seg kunnskap og utvikle kompetanse i faget. Det innebærer å søke etter, vurdere og bruke informasjon kritisk og etterrettelig. Det innebærer også å bruke digitale kommunikasjons- og samarbeidsverktøy på en kreativ og hensiktsmessig måte og samtidig vise digital dømmekraft.

Kompetansemål og vurdering

Kompetansemål og vurdering Vg2

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- reflektere over hvordan fortiden former oss som mennesker
- utforske fortiden ved å stille spørsmål og innhente, tolke og bruke ulikt historisk materiale for å finne svar
- reflektere over hvorfor historikere deler inn fortiden i perioder og vurdere hvordan vi kan periodisere fortiden på grunnlag av ulike kriterier
- utforske og reflektere over hvordan fortiden minnes lokalt og nasjonalt
- gjøre rede for viktige endringer i hvordan mennesker har skaffet seg mat og brukt naturressurser, og vurdere betydningen av dette for mennesker og et bærekraftig samfunn
- presentere viktige demografiske endringer og vurdere årsaker til disse endringene og virkninger av dem for mennesker og samfunn
- gjøre rede for hvordan handel og økonomiske systemer har påvirket maktforhold og menneskers liv
- sammenligne hvordan demokratiet i antikken og demokratiet i vår tid har gitt mennesker ulike muligheter til demokratisk deltakelse
- beskrive utviklingstrekk fra fangst- og siida-samfunn til grensetrekningen i de samiske områdene og vurdere konsekvenser for folkegrupper og minoriteter

- vurdere endringer i fordeling og legitimering av makt fra middelalderen til og med tidlig nytid
- beskrive religionens betydning for samfunns- og maktforhold fra middelalderen til og med vår tid og vurdere dens rolle i menneskers selvoppfatning og syn på andre

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget. Elevene utvikler og viser kompetanse i historie på Vg2 når de bruker historiefaglige metoder i kombinasjon med kunnskaper om fortiden, og når de stiller spørsmål, gjennomfører undersøkelser og finner svar. Elevene utvikler og viser videre kompetanse i historiefaget når de ser sammenhenger i fortiden og mellom fortid og nåtid, og når de reflekter over hvordan konteksten mennesker levde i påvirket tenkemåten og handlingsvalgene deres.

Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst gjennom muntlige, skriftlige og praktiske måter å tilegne seg og vise kompetanse i faget på, og gjennom å la elevene få være nysgjerrige og aktivt kunnskapssøkende. Elevene skal få mulighet til å prøve seg fram. Med utgangspunkt i kompetansen elevene viser, skal de få mulighet til å sette ord på hva de opplever at de får til, og reflektere over egen faglig utvikling. Læreren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at elevene kan bruke veiledningen for å utvikle kompetansen sin i historie.

Kompetansemål og vurdering Vg3

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- reflektere over hvordan fortolkninger av fortiden er preget av nåtidsforståelse og forventninger til fremtiden
- reflektere over hvordan fortiden brukes av ulike aktører og drøfte hensikten med denne historiebruken
- utforske fortiden ved å formulere problemstillinger, finne, vurdere og bruke ulikt materiale og presentere egne slutninger
- utforske en historisk person og diskutere hans eller hennes tenkning, handlingsrom og valg i lys av samtiden han eller hun levde i
- sammenligne ulike framstillinger av en hendelse og reflektere over at historiske framstillinger preges av opphavspersonens ståsted og kontekst
- drøfte i hvilken grad utviklingen i ulike perioder har vært preget av brudd eller kontinuitet, og vurdere hva som gjør en hendelse i fortiden betydningsfull
- gjøre rede for tanker og ideologier som har ligget til grunn for politiske omveltninger fra opplysningstiden til i dag og vurdere betydningen av disse for menneskers muligheter til demokratisk deltakelse

- reflektere over hvordan teknologiske omveltninger fra den industrielle revolusjonen til i dag har endret menneskers liv og formet forventninger til framtiden
- gjøre rede for årsaker til at mennesker har migrert, og diskutere kulturmøtene sett fra ulike perspektiver
- gjøre rede for årsaker til at kolonimakter underla seg landområder, og drøfte konsekvenser for mennesker og samfunn i land og områder som ble kolonisert
- drøfte bakgrunnen for verdenskrigene og et utvalg andre sentrale kriger eller konflikter, og reflektere over om fredsslutninger har bidratt til å skape fred og forsoning
- utforske menneskers handlingsrom og valgmuligheter i konfliktsituasjoner og vurdere konsekvenser av valgene de har tatt
- reflektere over hvordan ideologier og tankesett på 1900-tallet og fram til i dag har bidratt til undertrykkelse, terror og folkemord som holocaust
- drøfte sammenhengen mellom etableringen av en nasjonal identitet i Norge og fornukspolitikk og uretten samene har vært utsatt for
- utforske hvordan mennesker har arbeidet for myndiggjøring og frigjøring i norsk og samisk historie, og gjøre rede for hvordan de samtidig har bidratt til utviklingen av demokratiet
- gjøre rede for velferdsutviklingen i Norge på 1900-tallet og drøfte konsekvenser for menneskers liv
- vurdere hvordan mennesket har forholdt seg til naturen, forvaltet og brukt ressurser og bruke historiske perspektiver i samtale om bærekraftige løsninger

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget. Elevene utvikler og viser kompetanse i historie på Vg3 når de bruker historiefaglige metoder og historiefaglig materiale for å finne svar, og når de forstår menneskers utfordringer og handlinger i historiske kontekster. De utvikler og viser også kompetanse når de formulerer faglige problemstillinger, og når de finner og kritisk bruker historisk materiale i refleksjon og argumentasjon til å konstruere historiefortellinger. Elevene utvikler og viser videre kompetanse når de presenterer ulike perspektiver på fortidige hendelser, og når de reflekterer over hvordan framstillinger av fortiden brukes og hvordan fortiden bidrar til å prege dem selv som mennesker.

Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst gjennom muntlige, skriftlige og praktiske måter å tilegne seg og vise kompetanse i faget på, og gjennom å la elevene få være nysgjerrige og aktivt kunnskapssøkende. Læreren og elevene skal være i dialog om elevenes utvikling i historie. Elevene skal få mulighet til å prøve seg fram. Med utgangspunkt i kompetansen elevene viser, skal de få mulighet til å sette ord

på hva de opplever at de får til, og reflektere over egen faglig utvikling. Læreren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at elevene kan bruke veiledningen for å utvikle kompetansen sin i historie.

Standpunktvurdering

Standpunkt karakteren skal være uttrykk for den samlede kompetansen eleven har i historie ved avslutningen av opplæringen etter Vg3. Læreren skal planlegge og legge til rette for at elevene får vist kompetansen sin på varierte måter som inkluderer forståelse, refleksjon og kritisk tenkning, i ulike sammenhenger. Læreren skal sette karakter i historie basert på kompetansen eleven har vist når eleven har brukt kunnskaper og ferdigheter i kombinasjon.

Kompetansemål og vurdering Vg3 – påbygging til generell studiekompetanse

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- reflektere over hvordan fortiden former oss som mennesker, og hvordan våre fortolkninger av fortiden er preget av nåtidsforståelse og forventninger til framtiden
- drøfte i hvilken grad utviklingen i ulike perioder har vært preget av brudd eller kontinuitet, og vurdere hva som gjør en hendelse i fortiden betydningsfull
- reflektere over hvordan fortiden brukes i lokalmiljøet og av ulike aktører, og drøfte hensikten med denne historiebruken
- utforske fortiden ved å formulere problemstillinger, finne, vurdere og bruke ulikt materiale og presentere egne slutninger
- gjøre rede for viktige endringer i hvordan mennesker har skaffet seg mat og brukt naturressurser, og vurdere betydningen av dette for mennesker og et bærekraftig samfunn
- gjøre rede for hvordan handel og økonomiske systemer har påvirket maktforhold og menneskers liv
- beskrive samfunnsendringer fra antikken til tidlig nytid og vurdere betydningen for fordeling og legitimering av makt og menneskers muligheter til demokratisk deltakelse
- beskrive religionens plass i samfunnet fra middelalderen til vår tid, og vurdere hvilken betydning den har hatt for hvordan mennesker har oppfattet seg selv og andre
- gjøre rede for tanker og ideologier som har ligget til grunn for politiske omveltninger fra opplysningstiden til i dag og vurdere betydningen av disse for utviklingen av det moderne demokratiet
- reflektere over hvordan teknologiske omveltninger fra den industrielle revolusjonen til i dag har endret menneskers liv og formet forventninger til framtiden
- gjøre rede for årsaker til at mennesker har migrert og diskutere kulturmøtene sett fra ulike perspektiver

- gjøre rede for årsaker til at kolonimakter underla seg landområder, og vurdere hvilke konsekvenser dette fikk
- beskrive bakgrunnen for verdenskrigene og et utvalg andre sentrale kriger eller konflikter på 1900-tallet og reflektere over om fredsslutningene bidro til å skape fred og forsoning
- utforske en persons handlingsrom og valgmuligheter i en konfliktsituasjon og vurdere konsekvenser av valgene personen har tatt
- reflektere over hvordan ideologier og tankesett på 1900-tallet og fram til i dag har bidratt til undertrykkelse, terror og folkemord som holocaust
- drøfte sammenhengen mellom etableringen av en nasjonal identitet i Norge og fornorskingspolitikken og uretten samene har vært utsatt for
- utforske hvordan mennesker har arbeidet for myndiggjøring og frigjøring i norsk og samisk historie, og gjøre rede for hvordan de samtidig har bidratt til utviklingen av demokratiet
- gjøre rede for velferdsutviklingen i Norge på 1900-tallet og drøfte konsekvenser for menneskers liv

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget. Elevene utvikler og viser kompetanse i historie på Vg3 – påbygging til generell studiekompetanse når de bruker historiefaglige metoder og historiefaglig materiale for å finne svar, og når de forstår menneskers utfordringer og handlinger i historiske kontekster. De utvikler og viser også kompetanse når de formulerer faglige problemstillinger, og når de finner og kritisk bruker historisk materiale i refleksjon og argumentasjon til å konstruere historiefortellinger. Elevene utvikler og viser videre kompetanse når de presenterer ulike perspektiver på fortidige hendelser, og når de reflekterer over hvordan framstillinger av fortiden brukes og hvordan fortiden bidrar til å prege dem selv som mennesker.

Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst gjennom muntlige, skriftlige og praktiske måter å tilegne seg og vise kompetanse i faget på, og gjennom å la elevene få være nysgjerrige og aktivt kunnskapssøkende. Læreren og elevene skal være i dialog om elevenes utvikling i historie. Elevene skal få mulighet til å prøve seg fram. Med utgangspunkt i kompetansen elevene viser, skal de få mulighet til å sette ord på hva de opplever at de får til, og reflektere over egen faglig utvikling. Læreren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at elevene kan bruke veiledningen for å utvikle kompetansen sin i historie.

Standpunktvurdering

Standpunkt karakteren skal være uttrykk for den samlede kompetansen eleven har i historie ved avslutningen av opplæringen etter Vg3 – påbygging til generell studiekompetanse. Læreren skal planlegge og legge til rette for at

elevene får vist kompetansen sin på varierte måter som inkluderer forståelse, refleksjon og kritisk tenkning, i ulike sammenhenger. Læreren skal sette karakter i historie basert på kompetansen eleven har vist når eleven har brukt kunnskaper og ferdigheter i kombinasjon.

Vurderingsordning

Vg3 studieforberevende utdanningsprogram: Elevene skal ha én standpunktkarakter.

Vg3 påbygging til generell studiekompetanse: Elevene skal ha én standpunktkarakter.

Eksamensordningene i fagene skal sendes på høring og ferdigstilles senere.